

Lina Parvizia Viktil, 02.03.2026

En betydelig utfordring for fellesskolen er det store antallet elever med usynlige funksjonsnedsettelse. Det anslås at minst ti prosent av befolkningen har én eller flere spesifikke lærevansker som dysleksi, dyskalkuli eller spesifikke språkvansker (DLD). I Dysleksi Norge har vi en rapport, Kompetansestatus 2, med ferske tall som har kartlagt kompetansen blant lærere gjeldende slike lærevansker. For at fellesskolen skal lykkes, må disse elevene fanges opp tidlig og få riktig støtte uten unødige forsinkelser.

Nye tall fra vår rapport avslører noe systemsvikt i utredningsarbeidet til en sakkyndig. Den viser en urovekkende sammenheng mellom manglende oppfølging og lokale rammevilkår. Blant skoleledere som mener at de ikke fanger opp elever med spesifikke lærevansker i tide, oppgir 1 av 5 at dette skyldes lokalt bestemte regler eller retningslinjer. Dette indikerer at elevens rett til utredning og hjelp i praksis er avhengig av hvilken kommune eller skole de tilhører, noe som utfordrer prinsippet om en likeverdig skole.

Videre viser tallene en uklar lovforståelse i skolene. For å fjerne barrierene som lokale særregler skaper, mener Dysleksi Norge at det er akutt behov for nasjonale retningslinjer for hvordan elever med spesifikke lærevansker skal fanges opp og utredes. Det er i dag stor usikkerhet og motstridende oppfatninger i praksisfeltet knyttet til diagnosespørsmålet:

- Er det snakk om en medisinsk eller en pedagogisk diagnose?
- Hvem har formell kompetanse til å stille diagnosen?
- Hvilken dokumentasjon er nødvendig for å utløse rettigheter som fritak?

Uklarheten fører til at mange elever faller mellom to stoler mens de venter på en avklaring. Vi trenger derfor en faglig veileder som kan gi tydelige svar på disse spørsmålene og sikre en tverrfaglig tilnærming som inkluderer både pedagogisk, spesialpedagogisk og juridisk ekspertise.

Selv om tekniske hjelpemidler er avgjørende for at disse elevene skal kunne delta selvstendig, oppgir over halvparten av rektorene at en kartlegging må påvise en spesifikk lærevanske for at eleven skal få tilgang til nødvendig utstyr. Samtidig mangler mange lærere den nødvendige kunnskapen fra utdanningen til å gi god nok hjelp. Mange skoler opplever en økonomisk skvis mellom lovpålagte oppgaver og tilgjengelige budsjetter, noe som kan utfordre elevens rett til et fullverdig undervisningstilbud. Bruk av tekniske hjelpemidler (som talesyntese, diktering og digitale verktøy) er avgjørende for at elever med lærevansker skal kunne delta selvstendig i undervisningen. Skolen må også ta ansvar for å gi nødvendig opplæring i dette utstyret slik at eleven oppnår autonomi. Det er nemlig skolens plikt å hindre at elever med usynlige funksjonsnedsettelse utvikler skolevegring eller forsøker å skjule sine utfordringer for å passe inn.

Det rapporteres om lange ventetider hos PPT (pedagogisk-psykologisk tjeneste), noe som hindrer rettidig utredning og nødvendig tilrettelegging. Rettighetene er forankret i lovverket. Imidlertid er det i praksis vanskelig å utrede i tide, eller gi tilstrekkelig

tilrettelegging. Barnekomitéen gir eksempelvis Norge kritikk for at det er lange venteperioder før man får “necessary accomodation” i skoler, se Concluding Observations Norway (2025) avsnitt 26 bokstav d. Selv om forståelsen for lærevansker er større i dag enn tidligere, mangler fortsatt mange lærere viktig kunnskap for å kunne tilby passende hjelp. En fremtidig fellesskole må sikre at undervisningspersonalet har førstehåndskunnskap om bruk av tekniske hjelpemidler og kompenserende metoder.

Ved å inkorporere CRPD i norsk lov har staten en skjerpet plikt til å sikre at skolesystemene er inkluderende og at universell utforming og en individuell tilrettelegging fungerer i praksis. En fellesskole som ikke utreder i tide, er en skole som ekskluderer.

Dysleksi Norge anbefaler derfor utvalget å prioritere:

- Nasjonale retningslinjer og en faglig veileder for utredningsarbeidet for å sikre lik praksis nasjonalt
- Tydeliggjøring av utredningsplikten i forskrift, slik at lokale regler ikke kan hindre rettidig hjelp
- Et kompetanseløft i lærerutdanningen og praksisfeltet som sikrer at alle lærere kan identifisere tegn på lærevansker og kompenserende teknologi